

УДК 811.1181-373.611

Н. П. Вільховченкокандидат філологічних наук, доцент,
доцент кафедри іноземних мов
Національного університету «Львівська політехніка»**Г. І. Шайнер**кандидат педагогічних наук, доцент,
доцент кафедри іноземних мов
Національного університету «Львівська політехніка»

ОСОБЛИВОСТІ ДИСЦИПЛІНИ «ІНОЗЕМНА МОВА ЗА ПРОФЕСІЙНИМ СПРЯМУВАННЯМ» У КОНТЕКСТІ МЕДІАОСВІТИ

У фокусі роботи є медіаосвіта, яка відіграє важливу роль у професійній підготовці майбутніх фахівців. Завдання медіаосвіти в професійному становленні бакалаврів технічних спеціальностей убачаємо в необхідності оволодіння вміннями критичного аналізу, навичками використання медіа в професійній сфері, а також виховання загальної медіакультури студентів.

У статті проаналізовано особливості навчання студентів-бакалаврів технічних спеціальностей іноземної мови за професійним спрямуванням. Це дало змогу визначити ефективні способи викладання дисципліни в контексті медіаосвіти. Особливу увагу спрямовано на практичне розроблення навчально-методичних матеріалів, які включають медіатексти й медійні джерела. Студенти під час навчання мають змогу розвивати комунікативні навички, критичне мислення, вміння сприймати, інтерпретувати й оцінювати медіатексти. Подано зміст програми дисципліни «Іноземна мова за професійним спрямуванням», до якої запропоновано конкретні навчально-методичні матеріали за кожним модулем цієї програми. Акцент у змісті програми робиться на формування готовності бакалаврів брати участь у роботі вітчизняних і міжнародних дослідницьких спільнот для вирішення освітніх і науково-практичних завдань. Використання комп'ютерних технологій, зокрема віртуального навчального середовища, дає змогу досягти деяких цілей медіаосвіти, а саме розвивати вміння знаходити, готувати, отримувати, а також ефективно представляти необхідну інформацію. Підкреслено важливість інтеграції медіаосвіти й викладання іноземної мови за професійним спрямуванням. Така інтеграція є водночас засобом досягнення основної мети навчання, крім того, сприяє розвитку медіакомпетентності студентів.

Ключові слова: медіаосвіта, іноземна мова за професійним спрямуванням, медіакомпетентність, бакалаврат, навчально-методичний матеріал.

Постановка проблеми. У сучасному комунікативному дискурсі відбувається процес інтернаціоналізації спілкування в галузі навчання та науки, в якому важливим є володіння іноземною мовою. Однак, крім суто володіння іноземною мовою, необхідна низка певних умінь і навичок для того, щоб успішно презентувати проект, написати наукову роботу тощо.

З огляду на це, кафедрою іноземних мов Національного університету «Львівська політехніка» розроблено програму з дисципліни «Іноземна мова за професійним спрямуванням» (далі – ІМПС) для студентів технічних спеціальностей бакалаврату. Вона дає змогу реалізувати поставлені вимоги в межах одного курсу. Ця навчальна дисципліна структурована так, щоб студенти мали змогу не лише вдосконалювати навички іноземної мови, а й розвивали вміння критично оцінювати інформацію з першоджерел, а також виконували аналіз різних медіатекстів. Варто підкреслити, що ефективна реалізація поставлених цілей можлива лише за умовою інтеграції медіа освіти з дисципліною «ІМПС».

Аналіз останніх досліджень і публікацій.

Використання медіаматеріалів на заняттях з іноземної мови знаходяться у фокусі інтересів таких науковців, як Г. Моленд (G. Moreland), К. Ворсноп (C. Worsnop), О. Федоров та інші. Американський професор Р. Гоббс визначає медіаосвіту як «навчання вміння знаходити, аналізувати, оцінювати і створювати повідомлення в різних формах» [6, с. 169–170]. Про доцільність інтеграції медіаосвіти й іноземної мови неодноразово висловлювалась низка дослідників, а саме: Н. Оройлоу (N. Oroujlou) [7], О. Новікова [2], М. Жижина [1], Н. Хлизова [5] І. Тараба [4] та інші. Н. Хлизова, досліджуючи питання медіакомпетентності, визначає її як «інтегративну, стратегічну характеристику особистості, що складається із сукупності спеціальних умінь і навичок. Це дає особистості змогу взаємодіяти в єдиному світовому інформаційному просторі, здійснювати міжмовну й міжкультурну комунікацію на ... опосередкованому сучасними медіа рівні» [5, с. 156].

Варто зазначити, що інтеграція медіаосвіти та іноземної мови під час навчання студентів

технічних спеціальностей відбувається в нерозривному зв'язку з їхньою навчальною й дослідницькою роботою. Тож медіатексти, з якими вони взаємодіють, спрямовані на збільшення теоретичних і практичних знань за обраним напрямом підготовки з подальшою підготовкою курсового та дипломного проекту.

Мета статті. Об'єктом дослідження є процес навчання студентів-бакалаврів технічних спеціальностей ІМПС у контексті медіаосвіти. Мета дослідження – теоретичне обґрунтування, практичне розроблення методичних матеріалів, які включають медіатексти та медійні джерела. Мета передбачає вирішення таких завдань: проаналізувати процес навчання ІМПС студентів технічних спеціальностей бакалаврату; визначити ефективні способи навчання в контексті медіаосвіти. Під час вирішення цих завдань застосовували метод критичного аналізу (аналіз теоретичних джерел, що дають можливість визначити основні поняття в дослідженні); спостереження за процесом навчання іноземної мови, включаючи систематизацію й узагальнення емпіричних даних.

Виклад основного матеріалу. Робоча програма з дисципліни «ІМПС» для студентів технічних спеціальностей, розроблена кафедрою іноземних мов, передбачає досягнення певних результатів унаслідок вивчення дисципліни. Згідно з програмою, студент, опанувавши навчальну дисципліну, повинен бути здатним продемонструвати такі результати навчання: «... спілкуватися іноземною мовою у знайомому академічному та загально-професійному середовищі ... готувати публічні виступи з низки загальних питань у науковій, економічній та культурній сферах із застосуванням відповідних засобів вербальної та невербальної комунікації; знаходити нову текстову, графічну, аудіо та відео інформацію з питань, пов'язаних з загальною академічною та професійною діяльністю, що міститься в іншомовних матеріалах ...; аналізувати інформацію з іншомовних джерел для отримання даних, необхідних для виконання загальних академічних та професійних завдань; писати іноземною мовою низку документів, необхідних для участі у міжнародних академічних заходах ... та для працевлаштування» [3].

Отже, завдання дисципліни, передбачені в програмі, безпосередньо пов'язані з розвитком таких навичок, як критичне мислення й уміння аналізувати, а також створення друкованого та аудіовізуального продукту. За програмою, під час заняття викладач має використовувати елементи медіаосвіти, спостерігати за тим та аналізувати те, як саме втілюється смисл в аудіовізуальному образі.

Програма мовної підготовки бакалаврів технічних спеціальностей включає чотири самостійних і самодостатніх модулів.

Модуль № 1 «Спілкування в академічному і професійному середовищі». У межах вивчення цього модуля передбачається опанування термінологією академічної та професійної комунікації, опис повсякденного життя й навчального досвіду, мережевого спілкування, а також спілкування по телефону в межах формальної комунікації.

Модуль № 2 «Пошук та обробка інформації». Під час аудиторних занять і в процесі самостійної роботи студенти розвивають уміння виділяти головне і другорядне, опорні смислові блоки, структурно-семантичні ядра, основні думки й факти у фахових текстах (головним чином статті за обраною ними спеціальністю), знаходити логічні зв'язки, виключати надлишкову інформацію, коротко анотувати тексти за фахом. Під час аналізу фахових текстів студенти освоюють граматичні та лексичні особливості мови наукової літератури, розвивають мовну здогадку з опорою на контекст, словотвір, опановують фахову термінологію.

Модуль № 3 «Презентація інформації». У ході вивчення модуля студенти знайомляться з принципами структурування матеріалу для усного виступу, вчать обґрунтовувати вибір теми презентації, формулюють цілі, завдання. Студенти також розглядають різні способи презентації інформації, опановують правила ефективної презентації, вчать висловлювати свою точку зору з обговорюваних питань, знаходять різні способи підтримки мовного контакту з аудиторією.

Модуль № 4 «Працевлаштування». Опановуючи цей модуль, студенти вивчають основні принципи написання резюме, тренуються готувати ефективну самопрезентацію під час співбесіди, вчать оформлювати заявки на участь у студентських конференціях, стажуваннях, практикуються в написанні мотиваційного листа на отримання грантів у міжнародних організаціях і фондах, для участі в міжнародних програмах обміну, а також у проходженні онлайн реєстрацій.

Під час занять у межах першого модуля студенти працюють не лише з текстовими, а й із відеоматеріалами, які надають інформацію про їхню спеціальність (історичні дані, цікаві факти, відкриття, останні винаходи, видатні особистості). Це можуть бути як документальні, так і науково-популярні фільми. Робота, як правило, складається з декількох етапів. Під час першого, передпереглядного, етапу студентам пропонують за назвою та першим кадрам відеозапису передбачити конкретну інформацію. На цьому етапі варто представити ключові слова, фрази, терміни, які можуть бути незнайомими студентам і так перешкоджати розумінню матеріалу. Крім того, студенти мають змогу обговорити вже відому їм інформацію. Під час перегляду відбувається подальший розвиток мовної та мовленнєвої компетенції, адже студенти мають зрозуміти основний зміст, а також знайти

й зафіксувати певний мовний матеріал. Саме на цьому етапі формується здатність аналізувати. Під час третього етапу, після переглядового, обговорюють зміст, конкретні питання, застосовуючи нову термінологічну лексику. Студентам пропонують застосувати отриману інформацію в годинні й письмі, написання есе, створення проектів із використанням інформації з відеоматеріалу.

Другий модуль, як зазначено раніше, присвячено пошуку й обробці інформації. Більшість студентів уже володіють певними навичками читання. Проте їм необхідно ще опанувати термінологію іноземною мовою зі своєї спеціальності. Крім того, студентам ще варто оволодіти вміннями працювати з фаховими джерелами, відбирати важливу інформацію для своєї галузі. Тож цей модуль присвячено формуванню таких умінь і навичок.

На початку модуля студенти мають змогу ознайомитися з різними статтями з фахових журналів, засвоїти необхідну термінологію з активного словника. Після цього звертають увагу на структуру статті, функції кожної її частини. Студенти практикують установлювати взаємозв'язок між заголовком і змістом, визначають ключові слова. Подальші завдання спрямовані на формування навичок анування текстів, формулювання висновків з прочитаного.

Після засвоєння другого модуля студенти повинні продемонструвати опановані продуктивні навички за допомогою низки завдань. Наприклад, їм пропонують, використовуючи пошукові системи, знайти в Інтернеті текст за обраною ними спеціальністю. Це можуть бути як окремі повідомлення та статті, так і збірники статей, інструкції тощо. З них вимагають виписати ключові слова, скласти анотацію, представити короткий переказ, а також сформулювати висновки й висловити власну точку зору щодо конкретного медіа тексту.

Третій модуль «Презентація інформації». Очевидно, що в сучасному суспільстві, щоб отримати якісний результат, фахівець має знайомитися з останніми дослідженнями, відкриттями, опанувати найсучасніші методи у своїй галузі. Для цього йому необхідно спілкуватися з колегами з інших країн, ділитися своїми досягненнями, виступаючи на науково-практичних конференціях і симпозиумах. Спостереження показують, що цей вид діяльності викликає певні труднощі. Причинами таких труднощів може бути відсутність досвіду, а також наявність індивідуальних психологічних особливостей. Тому насамперед цей модуль спрямований на подолання психологічного бар'єру, формування й удосконалення навичок підготовки та проведення ефективної презентації за обраною темою зі спеціальності.

На початку модуля студенти й викладач обговорюють різні причини психологічних складнощів виступів перед аудиторією, визначаючи шляхи їх

подолання. Потім вони виокремлюють характерні ознаки успішних виступів і вивчають їх структуру, порівнюють із провальними презентаціями. Більшість сучасних презентацій виконано із застосуванням програми PowerPoint, тому варто обговорити питання щодо використання цієї програми для успішної презентації (оформлення слайдів, включаючи вдалий вибір шрифту, фону, співвідношення тексту, наявність ілюстрацій, таблиць). Велика увага приділяється формуванню навичок опису ілюстрацій, таблиць і графіків.

Під час цього модуля важливо використовувати відеоролики, більшість із яких розміщено на каналах Youtube.com. На відміну від друкованого тексту, відеоролик може об'єднати різні аспекти мовної взаємодії. Відеоматеріал є найкращим мотиваційним та емоційним способом занурення в тему, оскільки, крім змістової сторони, він надає візуальну інформацію про учасників, про місце подій.

Після засвоєння третього модуля студенти готують презентацію на обрану тему за своєю спеціальністю. Кожна презентація повинна містити вступ, основну частину, висновки, етап питань-відповідей. Після представлення презентації студенти практикують ставити питання за змістом, а також коментують оформлення слайдів і сам процес представлення презентації (контакт з аудиторією, мова тіла доповідача, манера звернення до екрану тощо).

Під час вивчення четвертого модуля активно використовуються різножанрові медіатексти. Так, для складання резюме студенти знайомляться з різними Інтернет-джерелами, які містять рекомендації з написання резюме. У результаті критичного аналізу й оцінювання запропонованої інформації з джерел студент повинен підготувати власне резюме. Далі він представляє його перед групою для подальшого обговорення. Такий вид роботи складається не лише зі змістової компоненти, студенти також навчаються аналізувати різні шаблони резюме, виділяти сильні і слабкі сторони кожного з них, виводячи власні рекомендації щодо написання ефективного резюме.

Для виконання завдання з оформлення заявки та написання мотиваційного листа щодо стажування в міжнародних організаціях або участі у програмах за обміном студенти вивчають Інтернет-сайти, як, наприклад, salto-youth.net або сайти університетів, міжнародних організацій. Необхідно проаналізувати інформацію щодо декількох програм, вивчити вимоги до змісту й оформлення заявки. Важливо проаналізувати заявки та мотиваційні листи, які підтримано в попередні роки, і на основі цього скласти чорновий варіант заявки на участь у конкретній програмі, враховуючи всі вимоги. Після цього студенти обговорюють підготовлені мотиваційні листи й заявки в групах.

У результаті, крім основної мети – вдосконалення комунікативної компетенції, студенти знайомляться з різними Інтернет-ресурсами й учаться критично їх оцінювати.

Висновки і пропозиції. Отже, медіаосвіта відіграє важливу роль у професійній підготовці сучасних фахівців. Завдання медіаосвіти в професійному становленні майбутніх бакалаврів технічних спеціальностей визначаються потребою виховання в них медіакультури, оволодіння вміннями критичного аналізу, а також навичками використання медіа в професійній сфері. Апробація розроблених навчально-методичних матеріалів довела ефективність навчання іноземної мови за професійним спрямуванням студентів технічних спеціальностей з використанням різноманітних медіатекстів і їх джерел. Студенти не лише аналізували та оцінювали їх, вони самі також мали можливість створювати подібні тексти. Отже, інтеграція медіаосвіти з курсом іноземної мови одночасно як була засобом досягнення основної мети навчання, так і сприяла розвитку медіакомпетентності студентів. У перспективі дослідження – подальший пошук і впровадження ефективних методів і способів застосування медіазасобів під час викладання «ІМПС» студентам технічних спеціальностей бакалаврату.

Список використаної літератури:

1. Жижина М.В. Медиаграмотность как стратегическая цель медиаобразования: о критериях оценки медиакомпетентности. *Медиаобразование*. 2016. № 4. С. 47–65.
2. Новикова А.А. Медиаобразование на занятиях по английскому языку: учебное пособие. Таганрог: Кучма, 2004. 52 с.
3. Програма Іноземної мови за професійним спрямуванням. URL: <http://lp.edu.ua/education/majors/subject/IJPS/6.015.11.11/2018/ua/full/11402> (дата звернення: 19.07.2018).
4. Тараба І.О. Медіаосвіта на уроках іноземної мови в початковій школі. *Інформаційні технології і засоби навчання*. 2018. Том 64. № 2. С. 66–72.
5. Хлызова Н.Ю. Методическое обеспечение процесса формирования медиакомпетентности личности на занятии по иностранному языку. *Crede Experto: транспорт, общество, образование, язык*. 2016. № 2 (09).
6. Hobbs R. (1997). Expanding the Concept of Literacy. In: Kubey R. (Ed.) *Media Literacy in the Information Age*. New Brunswick (USA) and London (UK). P. 169–170.
7. Oroujlou N. The Importance of Media in Foreign Language Learning. *Procedia – Social and Behavioral Sciences*. Volume 51, 2012. P. 24–28.

Vilkhovchenko N., Shayner H. Peculiarities of the discipline “Foreign language for specific purposes” in terms of media education

The paper focuses on the media education which plays an important role in the training of future professionals. Media education at the bachelors of technical sciences professional development aims at the need to master the skills of critical analysis, general media culture, and abilities to use media at their field.

The article analyzes the peculiarities of teaching foreign language for specific purposes. This enabled to determine the effective ways of training this discipline in the context of media education. Special attention is paid to the practical development of teaching materials, which include media texts and media sources. Students have the opportunity to develop communication skills, critical thinking, and ability to perceive, interpret and evaluate media texts. The article contains the contents of the program “Foreign Language for Specific Purposes” and offers special teaching materials for its each module. The special emphasis is given to the formation of the bachelors’ readiness to participate in the work of national and international research communities for solving educational and practical problems.

The use of computer technologies also helps to achieve some goals of media education. These goals include developing the ability to find, prepare, receive, and effectively present the necessary information. The article emphasizes the importance of integrating media education and teaching a foreign language for specific purposes. Such integration is at the same time a means of achieving the main goal of learning, as well as promoting the development of students’ media competence.

Key words: *media education, foreign language for professional orientation, media competence, bachelor’s degree, educational and methodical material.*